

Господарчим відділом здійснювалась робота по підтриманню в належному санітарному стані всіх приміщень корпусів університету, проводилось регулярне прибирання території від залишків листя, сміття та снігу, виконувались вантажно-розвантажувальні роботи. з вимощенням плитками ФЕМ та обладнано лавами для сидіння.

Так працював Київський національний торговельно-економічний університет у ювілейному 2015/2016 навчальному році.

Література

1. Матеріали до звітної доповіді ректора КНТЕУ А. А. Мазаракі на конференції трудового колективу університету «Про підсумки роботи у 2015/2016 н.р»
2. «КНТЕУ сьогодні: портрет успішного вишу». Газета «Університет і час» № 3-4 26.03.16р.
3. «У свій ювілейний рік університет входить з оновленою структурою». Газета «Університет і час» № 1–2 4.03.16.

Балабанов К.В.,

д.політ.н, професор, ректор
член-кореспондент НАПН України,
Почесний генеральний консул Республіки Кіпр у Маріуполі

Булатова О.В.,

д.е.н., проф.,
перший проректор
Маріупольський державний університет

СТРАТЕГІЇ ІНТЕГРАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Глобалізація економіки принципово змінює міжнародну систему, яка рухається в напрямі формування глобальної багатопольярної системи, в якій розрив між потужностями розвинутих держав світу і країн, що розвиваються буде зменшуватися. Змінюються не тільки провідні актори в системі міжнародних відносин, змінюється спектр та масштаби питань світового розвитку, які набувають транснаціонального значення [2, с.3-5].

Розвиток відкритості зовнішніх ринків зміцнює конкурентні позиції країн в умовах глобалізації економіки і стає необхідною умовою підтримки відкритості через вирішення проблем торговельних бар'єрів (тарифних і нетарифних) на зовнішніх ринках шляхом розширення та поглиблення інтеграційної взаємодії з країнами або регіонами світу. Розширення регіональної інтеграції стає *важливою складовою стратегії розвитку країн світу в умовах поглиблення глобальної регіоналізації як для розвинутих країн, так і для країн, що розвиваються.*

Для розвинутих країн пріоритети інтеграційної складової стратегій розвитку визначаються з точки зору можливостей зростання міжнародної конкурентоспроможності, яка досягатиметься через формування єдиного ринку (на регіональній, континентальній та трансконтинентальній основі), відкритого для іноземного бізнесу на паритетних і взаємовигідних началах для національних компаній на зовнішніх ринках. По відношенню до рівнозначних портерів – розвинутих країн – ці паритетні засади охоплюють питання не тільки торгівлі, інвестиційної діяльності, а й гармонізації систем регулювання бізнесу в цілому, особливо що стосується розвитку та підтримки малих і середніх підприємств, як основного джерела інновацій та створення нових робочих місць.

Погіршення світової кон'юнктури з одного боку, укріплення та розширення впливу з боку країн, що розвиваються, вимагають адекватного реагування й корегування пріоритетів інтеграційної складової відповідної стратегії для розвитку розвинутих країн світу з іншими країнами світу, як напрями Північ-Північ, так і Північ-Південь, що сприятиме їх економічному зростанню й подальшому розвитку. Розвинуті країни світу вже є відкритими економіками, яким притаманні ефективні ринкові механізми, розвинута система соціального захисту, високі стандарти якості життя, все це є стимулюючим фактором для розвитку інтеграційних зв'язків з ними країн, що розвиваються. В свою чергу розвиток інтеграційної взаємодії з країнами, що розвиваються, для розвинутих країн світової економіки стає важливим джерелом підтримки їхньої міжнародної конкурентоспроможності.

Окремі країни, що розвиваються, мають найбільші темпи економічного зростання в світі, в першу чергу через зростання експортних доходів. Серед цих країн в першу чергу виділяються серед

Китай та Індія, в яких протягом останніх десяти років щорічні темпи зростання ВВП на найближчі роки залишаться найбільшими в світі.

Економічне зростання цих країн ґрунтується на економічній моделі, яка відмінна від західної ліберальної моделі розвитку, оскільки центральну роль в економічному розвитку грає держава (державно-центриська модель). Активізація систем державного регулювання в розвинутих країнах світу, особливо його посилення в умовах фінансово-економічної кризи 2008-2009 років, свідчить про відносне зближення цих двох моделей національного розвитку.

Прогнози зростання для країн BRICS до 2050 року [2,с.7-13] фактично прирівнюють їх за обсягами ВВП до країн G7, а компанії, які належать до цих країн, посилять свій вплив в світовій економіці, в тому числі й на глобальному рівні: Бразилія – в агропромисловому комплексі та шельфових розробках; Росія – в енергетиці та металургії; Індія – в сфері послуг в інформаційних технологіях, фармацевтики, виробництві запасних частин; Китай – у виробництві сталі, побутової техніки, телекомунікаційного обладнанні, ПАР – хімічній промисловості, телекомунікаційній сфері тощо. Очікується, що протягом десяти наступних років Китай досягне паритету із США в сфері державної сприйнятливості до інновацій в бізнесі, а Індія в науковому та людському капіталі, хоча й надалі США будуть світовим лідером за рівнем захисту прав інтелектуальної власності, системою стимулювання бізнесу щодо розвитку інновацій та творчості. Незважаючи на те, що суперечки між країнами за доступ к ресурсам (в першу чергу між Китаєм та Індією) можуть стати основою для розвитку нових конфліктів, в системі інтеграційних пріоритетів розвинутих країн світу співпраця саме з цими країнами набуває стратегічного значення.

Лібералізація торговельно-економічних відносин забезпечує прямий вплив на розвиток світової економіки, який, в свою чергу залежить від зростання розвинутих країн світу та розширення доступу на їх ринки країн, що розвиваються, про що свідчать темпи зростання ВВП, експорту та виробництва у світовому господарстві (рис.1). Рівень економічної активності діяльності розвинутих країн був визначальним фактором формування доходів від експорту країн, що розвиваються, однак характер розвитку сучасного світового господарства вніс суттєві корективи в цю тезу, яка була актуальною на початку ХХ століття [3].

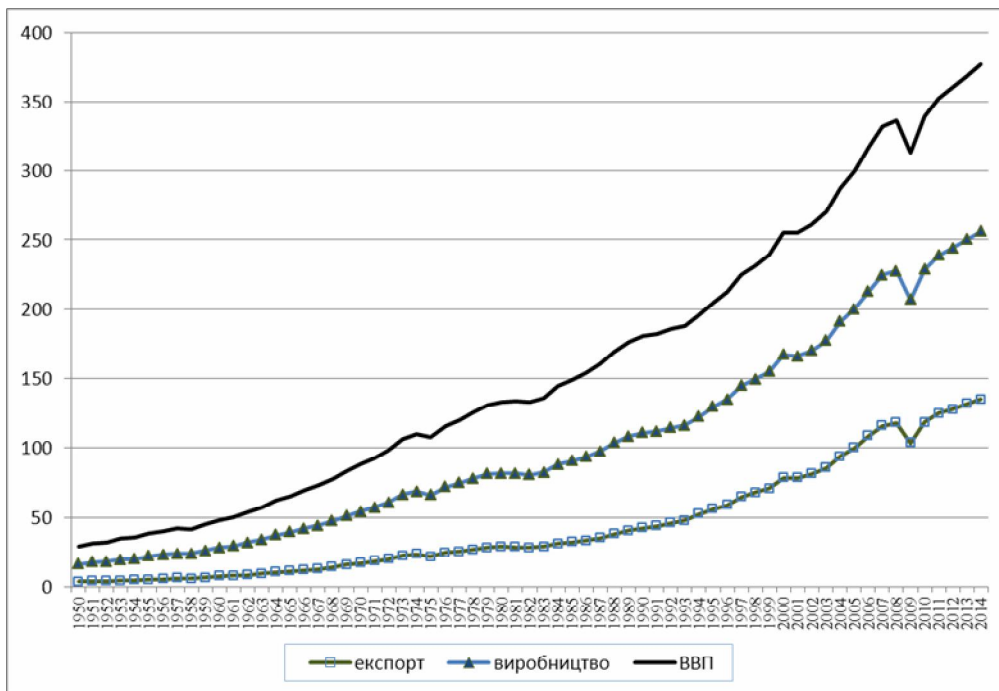

Рис. 1. Індекси темпів зростання ВВП, експорту та виробництва у світовому господарстві (2005=100)

Експортоорієнтовні моделі розвитку країн, торговельна лібералізація визначали характер світової динаміки, яка тривалий час залежала від рівня економічної співпраці між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються, однак в сучасних умовах, взаємозалежність країн стає все більш вагомим фактором впливу не тільки на рівні Північ-Південь, а й на рівні Південь-Південь. Більш того, нова економічна динаміка країн, що розвиваються (особливо в Китаї), позитивно впливає розвиток ринків розвинутих країн, хоча має й певні проблемні аспекти:

по-перше, зміни в зростанні продуктивності швидкозростаючих великих країн, що розвиваються, суттєво залежать від обсягів і умов торгівлі з іншими країнами, що розвиваються;

по-друге, розвиток торгівлі між країнами, що розвиваються, є тісно пов'язаним з китайським експортом до розвинутих країн;

по-третє, розширення участі Китаю в міжнародній торгівлі сприяло появі нових проблем, пов'язаних зі зниженням експортних цін;

по-четверте, навіть за умов тривалого зростання в країнах, що розвиваються, який підтримує попит на сировинні товари, основна

проблема – нестабільності їх цін – залишається невирішеною. Спекуляції на товарних ринках можуть попередити суворі заходи регулювання лише на багатосторонній основі.

Глибока інтеграція з розвиненими країнами створює переваги для країн, що розвиваються, за рахунок, в першу чергу, від імпорту провідного практичного досвіду. З іншого боку, існує загроза, що загальні правила, які встановлюються в рамках регіональних угод, спрямованих на розвиток більш глибоких форм інтеграції, не завжди можуть відповідати національним потребам країн, що розвиваються. Лібералізація торгівлі для країн, що розвиваються, поліпшує механізм розподілу ресурсів на основі порівняльних переваг, сприяє збільшенню експортних доходів. Фінансова лібералізація, впровадження якої викликано необхідністю залучення іноземного капіталу, має сприяти подальшому прискоренню економічного зростання не тільки через додаткові залучення прямих іноземних інвестицій, а й за рахунок передачі технологій та навичок. Однак нерегульована лібералізація для країн, що розвиваються, призвела до різкого збільшення їх імпортозалежності при недостатньо високому темпі розвитку експорту (за виключенням Китаю), високого ступеню залежності від зовнішніх фінансових ресурсів, що в окремих країнах призвело навіть до кризових явищ. Постійне зростання цін на сировинні товари впливає на динаміку торгівлі країн, що розвиваються, стан їх торговельних балансів і бюджетів тощо.

Успішний розвиток експортоорієнтовної стратегії зростання було зумовлено постійно зростаючим попитом з боку розвинутих країн світу (фактично до 2008 року), суттєвим збільшенням імпорту з боку китайської економіки, що найбільш стрімко розвивається навіть в кризові часи. Однак ця стратегія (особливо при низькому рівні заробітної плати), зробила країни, що розвиваються, надмірно залежними від іноземного попиту, що й продемонструвала фінансово-економічна криза 2008-2009 років. Вплив кризи призвів до скорочення експорту в розвинутих країнах світу на 22,6% (в тому числі в США на 16,8%), імпорту на 25,0% (в США падіння експорту склало 26,0%). Однак саме ці країни мають достатньо високу питому вагу в структурі експорту країн, що розвиваються.

Багато успішних експортерів серед країн, що розвиваються, застосували механізм лібералізації імпорту тільки після того, коли було забезпечено зростання експорту. Це означає, що розвиток стратегій, пов'язаних з торговельною інтеграцією, має слідувати послідовності, в якій захист значно знижується, в першу чергу, в експортоорієнтовних

галузях промисловості, а потім й на інші товари, коли вже експортний потенціал було сформовано. Розвиток багатосторонньої торговельної системи регулювання спроможний забезпечити достатню гнучкість для успішної реалізації стратегій індустріалізації країн, що розвиваються. На жаль, невдалий переговорний процес в рамках Дохійського раунду переговорів, що триває понад десять років, не дозволив вирішити питання щодо посилення форм захисту, нетарифних бар'єрів, подолання обмеженої лібералізації торгівлі товарами трудомістких виробництв (текстилю, одягу, сільськогосподарської продукції).

Залучення країн, що розвиваються, до міжнародного товарообміну постійно розширюється і стало важливим фактором їх поступового економічного розвитку. Розвиток регіонального ринку активізує впровадження спрощених процедур і заходів: об'єднання торгових процедур, транзиту, розповсюдження комерційної інформації тощо, суттєво полегшує для виробників умови конкуренції з іноземними компаніями країн, що не входять до сфери дій регіональної інтеграційної угоди. Однак в середині групи країн, що розвиваються, спостерігається суттєве розшарування, а від так найменш розвинуті країни неефективно використовують потенційні можливості свого поступового просування в світовому господарстві.

Для довгострокового економічного розвитку країн, що розвиваються, більш важливого значення порівняно з загальними темпами росту зовнішньої торгівлі набуває необхідність забезпечення структурних зрушень у зовнішньоторговельному обороті. Розширення обміну продукцією обробної галузі є важливою умовою забезпечення структурних реформ в економіці цієї групи країн, і відповідає довгостроковим цілям їх розвитку. Розвиток внутрірегіональної торгівлі стає не тільки важливим кроком на шляху зростання конкурентоспроможності продукції країн, що розвиваються, а й в розвитку та розширення їх інтеграції до світового ринку в цілому.

Для більш успішного розвитку регіональної інтеграційної взаємодії країн, що розвиваються, необхідна спільна реалізація не тільки заходів, що стосуються зовнішньої торгівлі. Запорукою їх прогресу має стати спільна інфраструктурна, макроекономічна, промислова, фінансова політика. Вдосконалення інфраструктури з торгівлі та розвитку збільшує можливості обміну товарами та послугами, через зниження витрат, пов'язаних з транспортуванням, зберіганням логістикою, позитивно впливає на інвестиційну привабливість відповідного регіону. Крім того, розвинута інфраструктура стає важливою умовою скорочення бідності, соціальної та економічної ізоляції населення тощо.

Пріоритетність розвитку інфраструктурних проєктів зумовлена наступним. По-перше, інфраструктура позитивно впливає на розвиток торгівлі (більш інтегровані мережі постачання та збуту вимагають відповідної інфраструктури, відсутність якої призводить до суттєвих витрат через більш високу додану вартість). Митні затримки через неефективну координацію та управління інформацією, недостатній рівень кваліфікації відповідних робітників, значний час очікування в портах та інші подібні умови характеризують низький рівень розвитку інфраструктури.

Дослідження Світового банку доводять, що країни Латинської Америки мають значно вищі транспортні витрати до США, навіть у порівнянні з іншими країнами, відстань між якими та США, є значно більшою (в першу чергу це стосується Китаю), в результаті, загальні транспортні витрати цих країн є в четверо більшими, ніж тарифні [1, с.4]. Їх скорочення лише на 10% спроможне забезпечити зростання продуктивності сільського господарства в Бразилії на 0,5%, Чилі на 0,7% [4]. По-друге, розвиток інфраструктури впливає на конкурентоспроможність. Фізичні інвестиції в інфраструктуру та спрощення процедур торгівлі створюють сприятливі умови для бізнес-орієнтованої економічної інтеграції. Високий рівень інфраструктури в країнах Південно-східної Азії забезпечив їм суттєве зростання, порівняно з іншими країнами, що розвиваються. По-третє, розвиток інфраструктури впливає на загальний рівень розвитку. Виступаючи як особливий фактор виробництва інфраструктура сприяє технічному прогресу в країнах, що розвиваються. Поліпшення транспортної інфраструктури збільшує доступ до господарської діяльності, підвищує продуктивність праці, тим самим зменшуючи нерівність у розподілі доходів у суспільстві. Рівень розвитку та якість інфраструктури в цілому позитивно впливає на економічне зростання та розвиток країни, в тому числі збільшуючи рівень доходів у суспільстві, покращуючи систему їх розподілу. Ефективний рівень її використання забезпечує на 40% розрив у темпах зростання між розвинутими країнами та тими, що розвиваються.

У розвитку інфраструктурних проєктів завжди особлива роль відводиться державі, особливо коли це стосується проєктів зі значною соціальною складовою. Інвестиції (як приватні, так і державні) більш схильні до масштабних проєктів, відповідно, чіткий вибір і підтримка з боку держави відповідних пріоритетів у формуванні інфраструктури, є важливим аспектом залучення інвестицій в її розвиток. Тобто без відповідної ефективної політики та інституційної підтримки з боку держави розвиток інфраструктури є досить складним, оскільки буде

матиме періодичний характер, а від так і малоефективний результат. Й нарешті, саме держава має гарантувати дієву платформу для реалізації приватних інвестицій, у якості якої можуть виступати відповідні регіональні та міжнародні інститути (банки розвитку, відповідні агентства тощо). Не випадково, в рамках всіх моделей регіональної інтеграції за відповідною державною підтримкою важливу роль грають регіональні банки розвитку, які забезпечують значні обсяги фінансування інфраструктурних проектів регіонального розвитку.

За експертними оцінками експертів Світового банку, обсяги інвестицій і розвиток інфраструктурних проектів в середньому по світовому господарству мають становити близько 3-5%ВВП. Такий саме обсяг має бути забезпечено також й на їх технічну підтримку, оскільки недостатнє технічне обслуговування може суттєво знизити ефективність використання та термін служби інфраструктури. В цілому по групі країн, що розвиваються, обсяги інвестицій та технічну підтримку інфраструктури мають становити не менш, ніж 6,5%, в тому числі в країнах Латинської Америки 4-6%, Східної Азії та Близького Сходу 6-8%, країнах Африки 6-14% [1, с.11-139]. Зрозуміло, що власними силами жодна з країн, що розвивається, не спроможна забезпечити такий рівень інвестування розвитку та підтримки інфраструктурних проектів без використання відповідних механізмів регіональної співпраці, застосування механізмів багатосторонньої підтримки з боку міжнародних інституцій тощо.

Для успішного залучення до процесів міжнародного інвестування цієї групи країн важливе значення набуває двох- і багато партнерські зв'язки для надання офіційної технічної допомоги, яка стає вкрай необхідною для реалізації державно-приватного партнерства, спрямованого на забезпечення мобілізації ресурсів в економіці [5]. Основними донорами офіційної технічної допомоги країнам, що розвиваються, залишаються Світовий банк, регіональні і субрегіональні банки розвитку тощо, які реалізують інтеграційні ініціативи для розвитку інфраструктури на наступними напрямками:

– *торговельна політика*: розвиток інфраструктури через (а) стандартизацію документів для транскордонних операцій і оформлення вантажів, транспортних засобів і людей; (б) розвиток зон вільної торгівлі і митні союзи; (с) гармонізацію торгової та промислової політики (через мінімізацію тарифних і нетарифних бар'єрів) з метою сприяння розвитку виробництву;

– *інфраструктура інвестиційної діяльності*, спрямованої на розвиток регіональних транспортних коридорів, інформаційно-комунікаційної мережі тощо;

– *управління реформами*, які спрямовані на розвиток державно-приватного партнерства в сфері внутрірегіональної торгівлі та інвестування, інституційного розвитку через підвищення прозорості та підзвітності процесу прийняття рішень, реалізації регуляторних функцій, які необхідні для стимулювання інвестицій в транскордонні інфраструктурні проекти.

Щороку зростають розміри офіційної допомоги, яку надають країнам, що розвиваються, більш заможні держави. Протягом 2000-2014 років її обсяги збільшилися на 66%, у 2014 році розміри офіційної допомоги країнам, що розвиваються, склали 135,5 млрд.дол., що становить 0,7% від розміру національного доходу розвинутих країн [6,с.7]. Найбільшими донорами з надання офіційної допомоги за загальними обсягами виступають США, Німеччина, Люксембург, Норвегія, Велика Британія, Франція.

Укладання міждержавних інвестиційних угод (в тому числі і в рамках регіонального співробітництва) може сприяти додатковому залученню іноземного капіталу в країни, що розвиваються, за умов сприятливого інвестиційного клімату, політичної і правової сталості. Спільні зусилля по створенню інвестиційних зон з боку країн, що розвиваються, сприяють системним змінам і в міжнародному інвестиційному режимі, створюючи більш збалансовані умови розвитку. Перекази мігрантів, які стали важливим ресурсом розвитку домогосподарств в країнах, що розвиваються, і обсяги яких постійно збільшуються, не можуть стати альтернативою прямим іноземним інвестиціям.

Важливою складовою розвитку регіональної інтеграції країн, що розвиваються, є формування та поглиблення фінансової інтеграції. Вплив фінансової кризи суттєво обмежив доступ країн, що розвиваються, до світових фінансових ресурсів, а від існує загроза уповільнення досягнутих ними темпів розвитку. Розвиток фінансового ринку національних економік має центральне значення для мобілізації ресурсів, саме тому він є важливим компонентом національних стратегій розвитку [5]. Створення диверсифікованих та ефективно регульованих національних і регіональних фінансових систем (через розвиток їх транспарентності і підконтрольності) стає запорукою формування відповідних накопичень в економіці, що стає підґрунтям реалізації проектів, спрямованих на стимулювання сталого економічного росту.

Розвиток фінансової інтеграції в межах певного економічного простору стає важливою умовою створення загального ринку. Забезпечення прозорості та ясності міжнародних валютних операцій, інвестицій, торгівлі фінансовими продуктами тощо, які забезпечують

сталість обмінного курсу і мінімізують валютні ризики, сприятимуть розвитку фінансової інтеграції, яка може бути досягнута при наявності узгодженості, з одного боку, режиму валютного курсу, а з іншого – політики валютної контролю. Управління та лібералізація валютного режиму і валютної системи в цілому, потребують послідовного послаблення транскордонних обмежень одночасно з послідовними заходами з розвитку та укріплення ринку капіталу. Така послідовність у розвитку відкритості є необхідною для збалансування переваг та втрат від можливої високої волатильності та вірогідності невідповідності термінів погашення фінансових паперів, що може призвести до фінансової нестабільності. Наступним кроком має стати імплементація взаємної системи спектру фінансових продуктів та послуг на двосторонній (на початковому етапі) та багатосторонній (у подальшому) основі, поступово охоплюючи всі країни регіону. Одночасно, потребує укріплення та гармонізації нормативно-правова база відповідно до міжнародних стандартів і принципів. Формування інтегрованого фінансового ринку потребує також відповідної інформаційно-комунікаційної підтримки розширення співробітництва і взаємодії.

Регіональне інтеграційне співробітництво країн, що розвиваються, стає важливим інструментом мобілізації ресурсів на цілі розвитку, в тому числі через розвиток фінансової інтеграції, а від так більш ефективної мобілізації ресурсів багатоканального фінансування, завдяки яким може бути забезпечена модернізація національних економік країн учасниць інтеграційного об'єднання. Об'єднання ресурсів декількох країн дозволяє реалізувати структурні проекти в сфері промислового розвитку, одноосібне виконання яких з боку окремої країни може стати високо затратним. На основі моніторингу стану розвитку внутрішніх ринків капіталу та ступеню їх залучення до регіональної та глобальної інтеграції має визначатися стратегія подальшого розвитку національних ринків капіталу, узгодженої із стратегією та метою регіональної інтеграції. Серед основних напрямів стратегії розвитку фінансової інтеграції слід визначити створення дієвого механізму взаємодії всіх учасників регіонального ринку і з боку державного сектору, і приватного бізнесу кожної країни, координації між національними регуляторами ринку та інших органів, що реалізують регіональні ініціативи.

Важливою умовою розвитку країн, що розвиваються стає обсяг залучення і ефективного використання інвестицій в сферу людських ресурсів, транспорту і зв'язку, енергетики, розвитку інфраструктури,

інформаційних технологій тощо. Їх освоєння забезпечує збільшення торгівлі, зростання конкурентоспроможності тощо.

Особливого значення в розвитку регіонального співробітництва набуває активізація ініціативи приватного сектору, який є важливим інструментом забезпечення економічного розвитку. Через розвиток його ініціативи, створення з боку держави відповідного середовища для розвитку підприємництва можна забезпечити інтеграційне зближення, ось чому міжнародне співтовариство, національні уряди, регіональні економічні групи мають підтримувати цей сектор економіки і його успішний розвиток в усіх країнах не залежно від же досягнутого ними рівня розвитку.

Аналізуючи результативність розвитку країн в сучасних умовах світового господарства експерти UNCTAD доводять, не існує жодної універсальної моделі стратегії розвитку для країн, що розвиваються [7,с.43-49]. З цим важко не погодитись, оскільки кожна країна повинна будувати свою стратегію розвитку, базуючись на власних специфічних історичних, культурних, політико-правових, інституційних умовах і факторах розвитку, досягнутого рівня економічного розвитку, ступеню забезпеченості ресурсами, макроекономічної ситуації в цілому. На різних етапах і стадіях розвитку країни, стратегія має корегуватися відповідно до міжнародних умов, які швидко змінюються в результаті поширення й поглиблення глобальної інтеграції. Для багатьох країн, підвищення рівня доходів та створення продуктивної зайнятості вимагає зменшення залежності від сировинних товарів, у той час як для інших це вимагатиме збільшення внутрішньої доданої вартості компонентів у своїх галузях виробництва.

Елементом стратегії має стати поступова та вибіркова торгова та фінансова інтеграція. В країнах, що розвиваються, і які сьогодні демонструють успішне втілення власних стратегій розвитку, було враховано два ключових моменти:

по-перше, створення диверсифікованої надійної власної вітчизняної промислової бази як потенціалу високої продуктивності та зростання доходів через встановлення зв'язку між прибутками та інвестиціями, експортом та інвестиціями, а також відповідне державне регулювання промислових структурних змін, в тому числі й підтримка окремих секторів промисловості;

по-друге, для таких країн активне управління процесом інтеграції в світову економіку стало необхідною умовою для сучасної індустріалізації та розвитку, в якій лібералізація торгівлі та потоків капіталів стали не самоціллю, а інструментами розвитку, частиною стратегії зростання.

Розвитку зовнішньої торгівлі, зростання конкурентоспроможності країн, що розвиваються, сприяє реалізація міжнародної ініціативи «Допомога в інтересах торгівлі», яка має стати важливим заходом допомоги в контексті розвитку багатостороннього торговельного переговорного процесу. Розвиток регіональної інтеграції, а також двосторонні торговельні угоди і угоди про економічне співробітництво, є важливими інструментами розвитку торгівлі і заохочення інвестицій. Однак ці угоди мають сприяти довгостроковому розвитку багатосторонньої торговельної системи, саме тому розвиток інтеграційних ініціатив типу Південь-Південь має відповідати вимогам Світової торговельної організації. Відповідно до цієї ініціативи здійснюються заходи підтримки національних стратегій розвитку цих країн. Потенціал розвитку країни визначається зовнішнім попитом, рівнем конкуренції з боку іноземних виробників, відповідних стратегій індустріалізації, які реалізуються в інших країнах. Використання на тимчасовій основі захисних елементів задля підтримки молодих галузей промисловості, сприяє, з одного боку, структурній перебудові національного виробництва, забезпечує торговельні преференції при просуванні продукції цих галузей на зовнішні ринки.

Розширення внутрішнього попиту, розвиток внутрішніх факторів зростання вимагає суттєвого перегляду політики розвитку продуктивності, яка має бути заснована не на конкурентоспроможних експортних цінах за рахунок низької складової витрат праці. Зростання заробітної плати (з макроекономічної точки зору) є вагомим фактором впливу на розвиток доходів, а від так і внутрішнього ринку, тобто збільшення трудових витрат фактично впливає на зміцнення внутрішніх факторів зростання національної економіки. Досвід розвинутих країн є досить в цьому переконливим, високий рівень доходів сприяє розвитку новацій, формуванню відповідного попиту на внутрішньому ринку.

Розвиток регіонального співробітництва сприяє зменшенню вразливості країн, що розвиваються. Регіональна кооперація між цими країнами має відповідний потенціал, який дозволить підтримати стратегії національного розвитку. У той же час, поширення практики укладання регіональних торговельних угод типу Північ-Південь несе певні загрози розвитку багатосторонній торговельній системі, а з іншого боку – подібні угоди зменшують можливості в реалізації національної політики в менш розвинутих країнах, особливо в сфері структурних реформ національних економік. Хоча вплив подібних угод на середньострокову і довгострокову перспективу розвитку конкурентоспроможних галузей є дуже суперечливим, поширення регіональних торговельних

угод розширяють доступ до ринку, позитивно впливають на динаміку прямих інвестицій.

Перешкоди у розвитку промисловості в менш розвинутих країнах пов'язані в першу чергу з тим, що відповідно до більшості угод, пов'язаних із створенням зон вільної торгівлі (або преференційних торговельних угод), включено умову стосовно зменшення тарифів на промислові товари, що робить неконкурентоспроможною продукцію, яку виробляються саме менш розвинуті країни, а від так – звужуються можливості промислового розвитку їх економік. Не сприяє структурним реформам і зменшення контролю за прямим іноземним інвестуванням. Менш розвинуті країни є більш слабкими партнерами, а від так – переговорний процес не можна вважати рівноправним.

Обмеженість економічного потенціалу країн, що розвиваються, низька конкурентоспроможність вітчизняного виробництва, не дозволяє їм у повному обсязі використати можливості доступу на більш розширений регіональний ринок. Використання розвинутими країнами заходів держаної підтримки чутливих галузей економіки погіршують умови конкуренції для менш розвинутих партнерів. Крім того, розвинуті країни постійно розширюють практику укладання регіональних угод з іншими країнами, що розвиваються, а від так, преференції від їх укладання з кожною наступною угодою можуть зменшуватися.

Як свідчить світовий досвід, найбільших результатів досягають інтеграційні об'єднання, які поєднують країни з високим рівнем розвитку продуктивних сил та виробничих відносин, що притаманні ринковій моделі організації суспільства. Високий рівень диверсифікації національних виробництв дозволяє цим країнам отримувати економічні ефекти від взаємодоповнювання власних економічних потенціалів. Посилення міжнародної конкуренції в умовах глобальної економіки загострює проблему забезпечення конкурентоспроможності національних ринків, особливо для країн з перехідною економікою та з економікою, що розвивається. Використання переваг, що надає взаємодія країн-учасниць регіональних об'єднань, дозволяє національним економікам підвищити рівень міжнародної конкурентоспроможності.

Серед найбільш загрозливих тенденцій укладання регіональних угод з точки зору впливу на багатосторонню систему є обмеження, які отримують уряди менш розвинутих країн, не тільки у сфері проведення структурних реформ, а й у реалізації конкурентної, інвестиційної політики, політики державних закупівель тощо. Розширення практик укладання регіональних інтеграційних угод без урахування зазначених проблемних аспектів може призвести до того, що у результаті їх

реалізації країна, що розвивається, тільки погіршить своє становище, а позитивні зміни у зовнішній торгівлі буде нівельовано іншими негативними наслідками співробітництва з більш потужним партнером.

Співробітництво типу Південь-Південь є більш привабливим для прискорення економічного прогресу країн, що розвиваються, оскільки сприяє ефективній реалізації їх національних стратегій розвитку. Важливим підтримуючим фактором є також (окрім географічного фактору) спорідненість економічних потенціалів, інтересів і взаємодоповнюваності.

Інтеграцію країн, що розвиваються, до світового господарства має забезпечити багатостороння торговельна система, що сприяє розвитку відкритості економік через поширення лібералізації та недискримінаційності торговельних відносин в цілому в світовій економіці. Розширення обсягів експорту країн, що розвиваються, залежить повною мірою від успішного переговорного процесу в рамках Дохійського раунду переговорів, який на жаль, є найбільш тривалим і поки що мало результативним, що й стало стимулом поширення практики укладання регіональних торговельних угод. Однак впровадження лібералізації торговельних відносин без відповідних структурних реформ в національних економіках (в промисловості, соціальній сфері), розвитку інфраструктури не зможе забезпечити ефективний розвиток країн, що розвиваються, їх оптимальну інтеграцію до світової економіки.

Поглиблення та розширення глобальної та регіональної інтеграції впливає на зміцнення впливу факторів розвитку національних економік, які знаходяться поза межами країн через набуття глобального виміру ринкових попиту та пропозиції, активізації транснаціональних процесів. Застосування вимог СОТ, регіональних торговельних угод до національних нормативно-правових норм регулювання звужують можливості проведення незалежної промислової політики, структурної, зовнішньоторговельної політики, оскільки обмежуються можливості урядів у використанні систем диференційованого оподаткування, застосування тарифних інструментів, інструментів підтримки внутрішнього ринку тощо. Вплив міжнародних фінансових інституцій, відповідно, звужує можливості урядів у проведенні самостійної кредитно-грошової та валютно-фінансової політики.

Відкритість національної економіки в наслідок розвитку регіональної інтеграції, інтеграції країни до світового господарства в цілому загострює проблему розвитку для менш конкурентоспроможних виробництв, галузей економіки, які, в свою чергу, виступають джерелом доходної частини державних бюджетів, забезпечують створення робочих місць, формують особисті доходи населення, крім того, розглядаючи підприємство як основний рівень продукування новацій в економіці, можна передбачити й певне зниження інноваційної активності в країні.

В умовах глобальної інтеграції світова економіка стає єдиним ринком, національні та регіональні складові якого тісно взаємодіють між собою. В умовах конкурентної боротьби, яка розгортається вже на глобальному рівні важливою формою захисту стають формування певних угруповань та блоків держав, які реалізують спільну й узгоджену політику. Розширення регіональної інтеграції стає важливою складовою стратегії розвитку країн світу в умовах поглиблення глобальної регіоналізації як для розвинутих країн, так і для країн, що розвиваються, оскільки її результатом формується особливий міждержавний простір – структуроване конкурентне середовище, яке дозволяє отримувати найбільші переваги для національних економік. Кожна країна повинна будувати свою стратегію розвитку, базуючись на власних специфічних історичних, культурних, політико-правових, інституційних умовах і факторах розвитку, досягнутого рівня економічного розвитку, ступеню забезпеченості ресурсами, макроекономічної ситуації в цілому. На різних етапах і стадіях розвитку країни, стратегія має корегуватися відповідно до міжнародних умов, які швидко змінюються в результаті поширення й поглиблення глобальної інтеграції.

Література

1. Estache A.F. Current Debates on Infrastructure Policy / A.F. Estache. // Commission on Growth and Development. – Washington: the World Bank, 2009. – Working Paper No. 49.-40p.
2. Global Trends 2025: A Transformed World [Electronic resource]. – Washington US Government Printing Office, 2008. – 99p. – URL: www.dni.gov/nic/NIC_2025_project.html
3. International trade statistics 2015. – Geneva: WTO Publications, 2015. – 166p.
4. Pagés C. The Age of Productivity: Transforming Economies [Electronic resource] / C. Pagés. – Washington: IADB, 2010. – 348p. – URL: <http://www.iadb.org/en/research-and-data/dia-publication-details,3185.html?id=2010>
5. The G20 Seoul summit leaders' declaration 2010 [Electronic resource]. – URL: http://www.g20.org/Documents2010/11/seoulsummit_declaration.pdf
6. The Millennium Development Goals Report 2012. – New York: United Nations, 2015. – 73p.
7. Trade and development report, 1981-2011. Three decades of thinking development. – New York and Geneva: United Nations Publication, 2012. – 125p.

**Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний
університет**

Білоруський державний економічний університет

Будапештський економічний університет

Краківський економічний університет

Молдавська економічна академія

**GLOBAL CHALLENGES OF NATIONAL ECONOMIES
DEVELOPMENT**

**CONFERENCE PROCEEDINGS
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

Kyiv, 19 October, 2016

Part I

**ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ВИКЛИКИ РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК**

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

(Київ, 19 жовтня 2016 року)

Частина I

Київ 2016

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ
заборонено**

УДК 339.9
ББК У58
Г52

Global Challenges of National Economies Development =
Г52 Глобалізаційні виклики розвитку національних економік :
матеріали. Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 19 жовт. 2016 р.)
Ч. 1 / відп. ред. А.А. Мазаракі. – Київ : Київ. нац. торг.-
екон. ун-т, 2016. – 592 с. – Укр., рос. та англ. мовами.
ISBN 978-966-629-794-8 (загальний)
ISBN 978-966-629-795-5 (Ч.1)

У збірнику матеріалів конференції розглянуто актуальні питання розвитку зовнішньої торгівлі, національної інвестиційної системи, формування та реалізації промислової та аграрної політики, захисту економічної конкуренції, реформування суспільного сектора національної економіки, розвитку внутрішнього ринку, формування та забезпечення ефективності механізмів та інститутів розвитку національної економіки в умовах глобальних ринкових трансформацій. Висвітлено актуальні питання захисту національних економічних інтересів, забезпечення стійкості національної економіки до загроз економічній безпеці в умовах поглиблення міжнародної економічної інтеграції. Практична імплементація сформульованих нових підходів до державного регулювання економіки сприятиме підвищенню рівня економічної безпеки та зміцненню економічного суверенітету України.

Фахівці різних галузей економіки, державні службовці, представники бізнесу, наукових, освітніх і громадських організацій, викладачі та студенти знайдуть у збірнику корисну інформацію для подальших наукових досліджень, практичні рекомендації щодо розвитку національних економік в умовах глобалізаційних викликів.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

УДК 339.9
ББК У58

Редакційна колегія: А.А. Мазаракі, відп. ред., д-р екон. наук, проф.; Н.В. Притульська, д-р техн. наук, проф.; С.В. Мельниченко, д-р екон. наук, проф.; В.М. Сай, канд. екон. наук, доц.; Н.М. Гуляєва, канд. екон. наук, проф.; О.А. Харченко, канд. техн. наук, доц.; Н.І. Ведмідь, д-р екон. наук, проф.; В.А. Осика, канд. техн. наук, доц.; Т.В. Канєва, канд. екон. наук, доц.; К.І. Ладиченко, канд. екон. наук, доц.

ISBN 978-966-629-794-8 (загальний)
ISBN 978-966-629-795-5 (Ч.1)

© Київський національний торговельно-
економічний університет, 2016

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	9
------------------------	---

Стратегічні вектори розвитку національних економік

Алиева Г.-Т., Байрамов Ш.-В. оглы

ПРОБЛЕМЫ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ И УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ	10
--	----

Mohamed Arouri, Sabri Boubaker, Wafik Grais

ON THE DETERMINANTS OF SOVEREIGN WEALTH FUNDS' INVESTMENTS: ARE ARAB SWFS DIFFERENT?	22
---	----

Алексеева Т.І., Стась О.Г., Бузівська Д.М.

РОЛЬ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ В РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	46
--	----

Артёмова Т.І.

РЕФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНОГО СЕКТОРА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ У КОНТЕКСТІ ТЕНДЕНЦІЙ ГЛОБАЛЬНИХ РИНКОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	59
---	----

Бадах Ю.Г.

ДІЯЛЬНІСТЬ КОЛЕКТИВУ КНТЕУ У 2015/2016 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ	68
--	----

Балабанов К.В., Булатова О.В.

СТРАТЕГІЇ ІНТЕГРАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА	82
---	----

Безус А.М., Шафранова К.В.

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ – СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ КРАЇНИ	97
--	----

Бойко А.В.

МЕХАНІЗМИ ПІДТРИМКИ СТІЙКОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ДО ШОКОВИХ ВПЛИВІВ	107
---	-----